

RUTH MIROV 80

Omaaegse Keele ja Kirjanduse Instituudi rahvaluulesektori Tallinna töötajaid võiks nimetada tuhkatriinudeks, kui laenata võrdlust rahvaluule ja kirjanduse piirimail asuvast teosest. Tuhkatriinudeks sellepärast, et uurimisbaas asus ju Tartus. Tekste me ikkagi saime – koopiadena muidugi –, kuid muud abivahendid (registrid, kartoteegid jm) jäid Tartusse. See kõik tegi uurimistöö vaevaliseks ja eeskätt aega nõudvaks. Pole siis ime, et otsiti teemasid, mida saanuks lahendada ka Tartu abivahenditeta. Seesuguse oma teema leidis ka Ruth Mirov, keda võiks nüüd õigusega nimetada printsessiks, kuid iga arvestades pigem kuningannaks. Mõistagi on jutt tema magistriväitekirjast „Eepose-igatsus. Lisandusi kirjanduse ja rahvaluule suhete probleemile” (1993), mis pälvis nii folkloristide kui ka kirjandusteadlaste tähelepanu, ületades teema uudsuselt ja käsitluse põhjalikkuselt nii mõnegi doktoritöö.

Usutavasti mäletavad kõik KKI-lased Ruth Mirovit kui väga sümpaatset kolleegi, kes alustas tööd 1956. aastal murdesektoris lepingulise töötajana. 1957. aastal oli ta juba rahvaluulesektori koosseisus, kus läbis kõik ametiastmed vanemlaborandist teadurini ja jõudis veel töötada Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonnas (2000–2001). Tema esimeseks tööks oli osalemine trükise „Eesti rahvalaulud. Antoloogia” koostamisel (1969–1974). Sellest peale hakkasid teda huvitama laulumängud. Ent vahele tulid uued ülesanded: soome-ugri rahvaste muusikafolkloori bibliograafiad 1941–1972 ja

1973–1977 Ingrid Rüttille¹ ning eesti rahvaluule bibliograafia 1917–1987 (kaaskoostaja Taisto-Kalevi Raudalainen), mis ilmus Moskvas 1990². Ikkagi ilmus aastatel 1969–1998 üle kümne artikli laulumängudest. Lisaks ülevaadet teatmeteostes (EE, ENE, ENEKE). Neist kõige põhjalikum on rahvamängude käsitlus venekeelses eesti rahvaluule ülevaates (1980).

Kõige selle kõrval tegeles Ruth Mirov oma lemmikteemaga: rahvaluule kasutamine kirjanduses. On märkimisväärne, et see teema algas tal August Annistiga, kelle loomingule on pühendatud rida artikleid (kõnelemata personaalbibliograafiast, mis ilmus 1970 Emakeele Seltsi aastaraamatus ja 1987 August Annisti artiklite kogumikus). Vahepeale mahuvad Hella Wuolijoki, Villem Ridala, Jakob Hurt, Juhan Jaik, Johannes Aavik, Andrus Saareste ja Hando Runnel. 2001. aastal ilmus Keeles ja Kirjanduses Ruth Mirovi artikkel Kristian Jaak Petersoni luuletuste ja regivärsi vahekorra kohta. Oluline on seegi, et Ruth Mirov tegi avalikkusele teatavaks Villem Ridala unikaalse katse esitada Uus Testament regivärsi vormis. Veelgi

¹ Soome-ugri rahvaste muusikapärandid. Koostaja ja toimetaja I. Rüttil. Tallinn: Eesti Raamat, 1977; Финно-угорский музыкальный фольклор и взаимосвязи с соседними культурами. Soome-ugrilaste rahvamuusika ja naaberkultuurid. Koostaja I. Rüttil. Tallinn: Eesti Raamat, 1980.

² Bibliographia Studiorum Uralicorum 1917–1987. Библиография по уралистике. Bibliography on Uralic Studies. II. Ethnology and Folkloristics. P. 2. Folkloristics. Москва: Академия наук СССР, 1990.

enam, ta suutis kirikutegelasi veenda teose avaldamises. See ainulaadne raamat – „Püha Rist” (2005) – on nüüd igale asjast huvitatule kättesaadav.

Taasvabanemine tõi kaasa mitmeid probleeme. Kandidaadikraad kadus, ent doktorikraadi kaitsmine eeldas magistrinimetust. Pärast nõutlemist kolleegidega esitas Ruth Mirov magistritööna oma artiklite kogumiku üldpealkirjaga „Eepose-igatsus”. Kaitsmine möödus hiilgavalt. Kuus aastat hiljem kaitses ta 1998. aastal ilmunud tööga „Regivärsilise ekspositsioonlaulu- ja voormängud. Tüpoloogia, struktuur, poetika” doktorikraadi. Töö toetub kolme laulumängu (Nõelamäng, Kullimäng ja Laevamäng) monograafilisele analüüsile. Seegi kaitsmine möödus ülivõrdeliselt. Lauluainest – ja folkloori ülepea – on kogunenud rohkesti. Paraku ei paista olevat huvi käsitleda mõnda laulutüüpi monograafiliselt. Sellel alal on soomlased meist kõvasti ees. Seda enam pälvib esiletõstmist Ruth Mirov, kas või lootuses, et temast võetaks eeskuju!

Mõistagi ei ole see kaugeltki kõik, mida Ruth Mirov on teinud. Luuletund-

likuna on ta avaldanud rea arvustusi Betti Alveri, August Annisti, Lehte Hainsalu, Viivi Luige, Aino Perviku ja Hando Runneli luulekogudest. Neist olulisim on ehk Betti Alveri lüürika käsitus Loomingus 1981. aastal. Oma arvustustes otsib ja leiab ta eeskätt positiivset. Ta on vististi kõige viljakam tekstiseadja Veljo Tormisele. Tema raamat „Sönast sõnasse” (2002) hõlmabki eeskätt kirjanduse ja rahvaluule vahetõõs käsitlevaid uurimusi ja retsensioone. Paratamatult jäävad siinses kirjatöös nimetamata väikesed rahvalauluvalimikud, mille koostaja on Ruth Mirov, samuti tema tõlked erialastest tekstidest. Kõigi nende tööde ulatust ja mahtu kajastab Karin Rooleiu koostatud bibliograafia (2003). Loodetavasti näeb ilmavalgust ka Ruth Mirovi koostatud „Vana Kandle” köide Lüganuse regilauludest.

Kauaaegsele kolleegile ja vahetule kaastöölisele palju õnne auväärsel juubeli puhul ja tervist edasiseks tegutsemiseks.

ÜLO TEDRE

RAHVUSVAHELINE KEELEKONVERENTS VÄIKE-MAARJAS

Henn Saariga alanud keeleinimeste tunnustamine on jõudnud 20. korrani (laureaate on küll rohkem): tänavu sai Ferdinand Johann Wiedemanni keeleauhinna Mati Erelt. Keeleauhinna ümmarguse tähtpäeva tähistamiseks korraldasid Haridus- ja Teadusministeerium, Väike-Maarja vallavalitsus, Eesti Keele Instituut, Emakeele Selts, Väike-Maarja gümnaasium ja Keeleinspeksioon 16. ja 17. aprillil Väike-Maarjas rahvusvahelise konverentsi „Emakeelne Eesti, emakeelne Euroopa”.

Konverentsil oli õige mitu eesmärki ning ilmselt need ka saavutati. Eesti

keeleprobleemide iseendale teadvustamise kõrval pidasid korraldajad tähtsaks tutvustada neid ja neile otsitavaid lahendusi meie külalistele ja viimaste kaudu ka laiemale rahvusvahelisele avalikkusele. Oluline oli seegi, et külalistekannete kaudu jõudis sinse kuulajani info teiste maade keeolukorra kohta (inglise keele kasutusala laienuksest tulenevalt on probleemid lähedased). Kindlasti tuleb tähtsaks pidada toimunu pedagoogilist aspekti: osutamaks eesti keele võimalustele olla rahvusvahelise suhtluse keel (kõik ettekanded peeti eesti keeles), oli osalema

kutsutud ka Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi ja Eesti Noorte Keeleorganisatsiooni liikmeid.

Konverentsi avasid Eesti Teaduste Akadeemia asepresident Ain-Elmar Kaasik ja Wiedemanni keeleauhinna üks asutajaid Jüri Sild. Ettekandebloke juhatasid Kristiina Ross, Karl Pajusalu, Raimo Raag, Jüri Valge ja Ilmar Tomusk. Peeti 15 ettekannet, toimus kaks arutelu ning haridus- ja teadusministri vastuvõtt.

Eevi Ross rõhutas oma emotsionaalses ettekandes „Wiedemanni keeleauhind ja selle laureaadiid“ auhinna asutamise tähtsust eesti keele olulisuse tunnetamisel, 20 aasta taguse aja ning tänapäeva seoseid ja vajadust tõhustada eesti keele positiivset mainet kujundavat õpetus- ja kasvatustööd koolides.

Huno Rätsepa ettekande pealkiri oli „Akadeemik Ferdinand Johann Wiedemann“. Elevust tekitas Wiedemanni Eesti Kirjameeste Seltsile saadetud eestikeelne kiri, mille H. Rätsep oli leidnud Eesti Kultuuriloolisest Arhiivist: „Kõrgeste auustatud Eesti Kirjameeste-seltsile. Teie olete soovinud, austatud Kirjameeste-selts, minu ammeti-juubeli päevaks mind üpris väga kena viisi auustada ja rõõmustada ühe lauluga, mis igaweste oma luuletajale auuks ja meie armsa Eesti keelele iluks saab olema. Ma palun teid, selle auu ja rõõmu eest, mis Teie mulle olete teinud, minu kõige südamlikumata nü vastu võtta. – Peeterburis 25. Sept. 1880. Akadeemikus F. J. Wiedemann.“ Paul Ariste artiklile viidates mainis H. Rätsep ka Wiedemanni 1863. aastal tehtud murdekogumisretke, mille vältel akadeemik 30. juulil (vkj) Väike-Maarjas viibis ja sealt kolm oma kunagist naisõpilast leidis.

Larissa Mukovskaja (Peterburi) käsitles oma ettekandes Wiedemanni Peterburi-aastaid. Arhiiviandmetele toetudes suhtus ta küllalt kriitiliselt nende senistesse tõlgendustesse ning esitas

tagasihoidliku akadeemiku elu seni vähe tuntud tahke (elupaik, sissetulekud, suhted teiste akadeemikutega).

Pille-Riin Kriisa ja Tanel Kiislari (Tartu Tamme gümnaasium) ettekanne „Wiedemanni jälgedes: Eesti ja idapoolsed hõimurahvad tänapäeval“ analüüsis Tartu Ülikooli Paul Ariste keskuse materjalide toel soome-ugri hõimurahvastele põhiliselt „Hõimurahvaste programmi“ kaudu Eesti poolt osutatavat abi (sealsete üliõpilaste koolitamine, kirjanduse väljaandmine, tõlked eesti keelde ning eesti keelest jne).

Laureaadiettekande pidas Mati Erelt, teemaks „Eesti keele tüübist“. Käsitledes süntaktilise tüpoloogია kõige olulisemaid liike – sõnajärjetüpoloogiat ja lauseliikmetüpoloogiat –, sidus ta teoreetilised seisukohad eesti keele süntaktilise arengu ning süntaksikorralduslike seisukohtade põhjendamisega. Eesti keele arengus esinevate suundade näiteks tõi ta eessõnade kasutusala laienemist tagasõnade kasutusala arvel ning määrusevormiliste järeltäiendite kasutamise sagenemist. Lause liikmetüpoloogia puhul osutas M. Erelt, et eesti keeleski laieneb (kooskõlas üldise arenguga) nominatiivne süsteem (*Ma armastan metsas jalutada* on kasutussageduselt mõnevõrra eelistatum lausest *Mulle meeldib metsas jalutada*). Ühe nominatiivistumise võimaliku põhjusena nimetas esineja inglise keele mõju.

„Kust algab eesti keel?“ küsis Urmas Sutrop ning küünitas vastuse otsinguil XIII sajandisse. Lihtsat vastust küsimusele pole: ühelt poolt pidas juba Henrik nii Lõuna- kui ka Põhja-Eesti hõime (saarlased kaasa arvatud) eestlasteks, teisalt hakkasid eri murdeid rääkinud maarahva liikmed end ühiselt eestlasteks pidama alles XIX sajandi teisel poolel. U. Sutrop puudutas ka keele ja murde vahekorda: „Mis juhtub eesti keelega siis, kui sellest eristuksid näiteks Setu, Võru ja Mulgi?“

Väike-Maarja gümnaasiumi õpilased Alli Alas ja Kertu Rebane pidasid ettekande „Pealkirjad maakonnalehes Virumaa Teataja”. Olles määratlenud ideaalse pealkirja, selgitasid nad korraliku analüüsimaterjali toel välja, kui palju ning mille poolest tegelikud pealkirjad ideaalsest erinevad.

Jüri Valge selgitas ettekandes „Keelekesksetest riigiprogrammidest” riigiprogrammi mõistet ning koostamise ja elluviimise tingimusi, tutvustas lühidalt kümnekonda programmi ning üritas ennustada uute riigiprogrammide vajalikkust. Ta jagas programmid tinglikult 1) eesti keele keskseiks – „Eesti keel ja rahvuskultuur” (1999–2003), „Eesti keel ja rahvuslik mälu” (2004–2008), „Eesti keele keeletehnoloogiline tugi” (2006–2010), „Eestikeelsete kõrgkooliõpikute koostamine ja väljaandmine” (2008–2012), „Eestikeelse terminoloogia toetamine” (2008–2012), „Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud” (2004–2008); 2) eesti keele erikujude keskseiks või nendega seotuks: „Lõunaeesti keel ja kultuur” (2000–2004), „Lõunaeesti keel ja kultuur” (2005–2009), „Seto riiklik kultuuriprogramm” (2006–2009), „Kihnu kultuuriprogramm” (2008–2010), „Saarte pärimuslik kultuurikeskkond” (2008–2012); ja 3) välismaale suunatud riigiprogrammideks: „Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm” (2005–2008), „Rahvuskaslaste programm” (2004–2008), „Hõimurahvaste programm” (1999–2004), „Hõimurahvaste programm II” (2005–2009). Koostamist ootavad väärtusarendusprogramm, võimalusel ka soodsate keelehoiakute kujundamise programm, eesti keele õppe programm ja eesti keele piirkondlike erikujude programm.

Ettekandega „Eesti keelepoliitikast 1988–2008” esines Ilmar Tomusk. Kajastamist leidsid viimase kahekümne aasta keelepoliitika kõige olulisemad probleemid: eesti keele oskuse kontroll

(kategooria- ja tasemeeksamid), keeleseaduse elluviimine, sh rahvasaadikute keeleoskusprobleemid, avalike huvide esindatus keeleseaduses (seitse aastat võitlust hariduse avalikuks huviks tunnistamise nimel ühiskonna turvalisuse, avaliku korra, avaliku halduse, rahvatervise, tervisekaitse, tarbijakaitse ja tööohutuse kõrval), venekeelse kooli eesti õppekeelele üleminek. Et I. Tomuski lõppjärelendus – „kui seni on meie keelepoliitika olnud suuresti mitte-estlaste keskne, siis edaspidi tuleks palju enam tähelepanu pöörata eesti keelele kui emakeelele” – on õige, kinnitasid eesti vanemate aastatel 2000–2004 enne nimeseaduse kehtestamist oma lastele pandud nimed (väike valik): *Kalli-Christal, Delfy Martin, Ergas-Ever, Stever Trinity, Ben Trygve, Luca, Marcus Maximus, Miron, Shazad-Imran, Tarvi Junior, Maldis-Sveno, Simar, Vladimir Teine, Mäverik, Ceiro, Xander* (poisid); *Aprilia-Viktoria, Melonia-Arelia, Maerut Mannjaana, Felycia Gabriela Hüatcintra, Aminat-Toita, Daniela-Ester, Dorely, Krislyn Cassandra, Loreen-Ether, Nora Lorelei, Marri Marie, Mia Crysel, Eliis-Meredy, Färidä, Gerret Gristean, Günel, Myrell, Mio Lize, Teiloora, Sinea, Marcella-Flavina, Aphelandrea, Charlyz Vihmapisar, Bibi, Tregetter, Elluli, Al-Dra* (tüdrukud). Seaduse jõust niisuguste juhtumite puhul ei piisa, lahendus peitub kasvatuses, mille tulemusena oma emakeelt austama hakataks.

Tõnu Tendri ettekanne „Kolm on kohtu seadus!?” EL-i mitmekeelsuspoliitika suundumustest” tõi kuulajateni Euroopa Liidu keelepoliitika, selle põhimõtted, eesmärgid, meetmed, võimalused ja tulemused. Euroopa Komisjoni kaudu ellu viidav poliitika lähtub vajadusest säilitada Euroopa mitmekeelsus. Seni on see poliitika olnud siiski suhteliselt ebamäärane ja suurema kasutajaskonnaga keeli soosiv. EL-i keelepoliitika praktiline tähendus liidu

23 ametliku keele rääkijate jaoks on see, et EL-i õigusaktid tõlgitakse nendes keeltesse ning et neil on EL-i kodanikena õigus pöörduda nendes keeltes EL-i olulisemate institutsioonide poole ja saada samas keeles vastus. T. Tender kordas Euroopa komisjoni keelalise mitmekeelsuse voliniku Leonard Orbani seisukohta, et EL-i samud ainult rikastavad ja toetavad, mitte ei asenda liikmesriikide mitmekeelsuse alast tegevust. See on kooskõlas ka selle põhiseisukohaga, et eelkõige on keeleküsimused iga liikmesriigi enda küsimused.

Piisavalt ehmatava ettekande „Saksa keel teaduskeelena” pidas Eberhard Winkler (Göttingen). Ta käsitles saksa keele, XX sajandi alguse ühe kasutatavama teaduskeele taandumist, sidudes selle põhjused ka maailmasõja ning natsionaalsotsialismiga (märkides loomulikult ka muid põhjusi). Saksa keele staatuse madaldumine Saksamaal peaks mõtlema panema ka eesti keele kasutajaid: näiteks isegi ainult saksa keelsete osavõtjatega konverentside töökeel on sageli inglise keel, teadusprojektide kohustuslik taotluskeel peab tihti olema inglise keel, inglise keel on tungimas tavasuhtlusse. Saksamaa pole kuigi tõsiselt üritanud saavutada saksa keelele EL-i tegeliku töökeele staatust. Deutsche Welle, mis oli algselt mõeldud saksakeelsete saadete edastamiseks, toodab poole oma programmi inglise keeles, viimaste aastateni ei nõutud immigrantidelt saksa keele õppimist (tulemus: keeleliselt ja kultuuriliselt isoleeritud getod), võõrkeeleõpetus piirdub valdavalt ainult inglise keelega ning emakeelse terminoloogia valdamine väheneb, sest mõningaid gümnaasiumiaineid õpetatakse ainult inglise keeles. Kõige tipuks pole sageli tegemist mitte tõelise inglise keelega, vaid *Denglisch*’iga (*Deutsch + Englisch*). Vaidlustamata, et eeskätt loodusteaduslikud alad vajavad

ühist suhtluskeelt, rõhutas E. Winkler keele, kultuuri ja rahvusliku identiteedi seost.

Raimo Raagi (Uppsala) ettekande pealkiri oli „Kuninglik rootsi keel”. Alustanud normeeritud rootsi kirjakeele tekkest (XVI sajandil seoses eduka võitlusega Taani domineerimise vastu), kirjeldas R. Raag kirjakeele arengu olulisemaid sündmusi: Uue Testamendi ja täispiibli tõlkimine, kõikide trükiste sisuline ja keeleline tsensuur (kuni 1766. aastani), talurahvakoolide ja gümnaasiumide asutamine, rootsi keele muutmine kõikidel haridusastmetel kohustuslikuks õppekeeleks (1807), kirjaviisi reform (1906). Esineja jõudis käsitlusega tänapäeva, mil Rootsis on inglise keele kasutamine laienenud eriti teaduses. Kuigi Rootsis on seadusega kaitstud viis ajaloolist vähemuskeelt – juudi, mustlas-, saami, rootsisooe ja meä keel –, puudub õiguslik kaitse rootsi keelel enesel. Nüüd on siiski asutud koostama keeleseaduse eelnõu, mille järgi kinnitatakse rootsi keel Rootsi Kuningriigi ametlikuks riigikeeleks. Huvipakkuv on, nagu selgus ettekandejärgsest arutelust, et on hakatud taotlema ametliku vähemuskeele staatust ka eesti keelele.

Janina Kursite ja Erika Krautmane (Riia) ühisettekande „Riigikeel Lätis: probleeme ja lahendusi” temaatika on lähedane ja tuttav, kuigi lahendused ja nendeni jõudmise tempo on kohati Eesti omadest erinevad. Hoiatavalt mõjus tõdemus, et paljudes Läti regioonides pole töökoha saamise tingimuseks mitte riigikeele, vaid vene keele oskus.

Suurima kasutajaskonnaga hõimu-keele ungari keele teemat käsitles János Puzstay (Szombathely) ettekan-des „Ungari keel ja selle perspektiiv EL-is”. Esitanud taustana paljude lingvistide aktsepteeritud seisukohad keelte kadumise kohta (Michael Kraussile viidates prognoosis ta optimistina poolele tänapäeval räägitavate keelte kadu

lähema saja aasta jooksul; pessimistlikum prognoos on 80%; suurimate pessimistide arvates jääb püsima 40–50 keelt – need, millel on piisav keeletehnoloogiline tugi), tõi esineja kuulajate ette ungari keele arengu XIX sajandi ärkamisajast kuni tänapäeva probleemideni. J. Pusztay tõdes, et keelte säilimist mõjutab keeruline tingimuste kompleks, millesse kuuluvad demograafilised, poliitilised ja lingvistilised eeldused (eelkõige terminoloogia olemasolu), samuti üleilmastumisprotsess ning keelekasutajate väärtushinnangud (kas rahvas tahab, et tema emakeelt kasutatakse ka tulevikus). Esineja lõpetas ettepanekuga alata kõikides EL-i liikmesriikides vastastikuse keeleõppe projekt. Eriti tähtsaks pidas ta seda väikesearvuliste rahvaste eestlaste, lätlaste, leedulaste ja sloveenlaste puhul.

Kui eelmised külalisettekanded kipusid kalduma pigem skeptilisema tulevikunägemuse poole, siis Pirkko Nuolijärvi „Soome ja rootsi keel Soomes eile, täna ja homme” pakkus soome ja rootsi keele staatust, korpust ja õppekorraldust käsitledes oluliselt optimistlikumaid noote. Esineja tutvustas Põhjamaade keelekonventsiooni põhimõtet, mille järgi nende maade islandi, norra, rootsi, soome või taani emakeelega kodanikel on õigus kasutada kõikjal Põhjalas ametlikus asjaajamises oma emakeelt. P. Nuolijärvi tutvustas Soome parlamendile esitatud valitsuse keeletegevuse eeskirja (2006), Helsingi Ülikooli keeleprintsipi, haldusseaduse nõudeid (ametnik kasutagu asjalikku ja arusaadavat keelt!) ning keelearendustegevust, sh terminoloogiatööd. Eesti oludega võrdlema kutsus info, et 12% Helsingi põhikooliõpilastest õpib soome keelt teise keelena. Tuleviku kohta arvas P. Nuolijärvi, et rootsi keele osa Soomes väheneb.

Ettekannete ning nendest tõusnud arutelude kõrval toimus konverentsi ajal ja sellega seoses palju muudki.

Eesti Keele Sihtasutuse kirjastamisel valmis uus voldik „Ferdinand Johann Wiedemanni keeleauhind” kõikide laureaatide nimedega: Henn Saari (1989), Hella Keem ja Erich Raiet (1990), Pent Nurmekund (1991), Rein Kull ja Valev Uibopuu (1992), Rudolf Karelson ja Uno Liivaku (1993), Nikolai Baturin ja Paul Saagpakk (1994), Lennart Meri (1995), Juhan Peegel (1996), Eduard Leppik (1997), Mari Must ja Huno Rätsep (1998), Tiiu Erelt ja Uno Mereste (1999), Ellen Uuspõld (2000), Ülle Viks ja Eduard Vääri (2001), Valdek Pall (2002), Mati Hint ja Helju Vals (2003), Viivi Maanso (2004), Haldur Õim (2005), Heldur Niit (2006), Kristiina Ross (2007), Mati Erelt (2008).

Valmis oli saanud ka Eevi Rossi 2005. aastal koostatud ja avaldatud, ent praeguseks läbimüüdud raamatu „Wiedemanni keeleauhind 1989–2003” täiendatud ja parandatud kordustrukk. Teos sisaldab keeleauhinna asutamislugu ning selle riiklikuks muutmise kirjeldust, laureaatide eluloolisi ning tööandmeid, laureaaditunnistuste tekstide ning auhinna üleandmistseremoniatel peetud kõnesid või teisi auhinnauid iseloomustavaid kirjutisi. Fotod ulatuvad 2004. aastani, seitse lisa esitavad dokumente kunagise Energia kolhoosi juhatuse 1989. aasta 20. veebruaril koosoleku protokollist kuni „Riigi kultuuripreemiate ja kultuuristipendiumide seaduse muutmise seaduseni” (Riigikogus vastu võetud 15. oktoobril 2003, Vabariigi President välja kuulutanud 25. oktoobril 2003). Esimeses dokumendis on kirjas otsus keeleauhind asutada, teises Riigikogu otsus muuta see riiklikuks.

Keeleauhinna aastapäeva ja konverentsiga seoses asutas Haridus- ja Teadusministeerium Ferdinand Johann Wiedemanni keeleauhinna laureaadi märgi, mille minister Tõnis Lukas oma vastuvõtul viibinud auhinnaomanikele kätte andis. Märgi nr 1 sai keeleauhin-

na 2008. aasta laureaati Mati Ereli. M. Ereli istutas ka tavakohase tamme Väike-Maarja kiriku kõrval olevasse keeletammikusse.

Konverentsi ilmestas Väike-Maarja muuseumi koostatud fotonäitus „20 aastat Wiedemanni keeleauhinda”.

Juba on ilmunud konverentsiettekannete kogumik „Emakeelne Eesti,

emakeelne Euroopa” (Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2008), mis on saadetud kõikidele Eesti gümnaasiumidele (nagu ka Eevi Rossi raamatu kordustrükk).

JÜRI VALGE

EMAKEELE SELTSI KEELEPÄEVAD VÄLISMAAL

19. aprillil 2008 toimus Peterburi Lermontovi-nimelise raamatukogu filiaalis Eesti Vabariigi Haridus- ja Teadusministeeriumi, Emakeele Seltsi ning Peterburi Eesti Kultuuriseltsi korraldatud keelepäev.

Peterburi keelepäevast on kujunemas iga-aastane traditsioon: alates 2001. aasta maist on seal keelepäev toimunud igal kevadel.

Keelepäeva avas Venemaa Eesti Seltside Liidu vastutav sekretär ja Peterburi Eesti Kultuuriseltsi juhatuse liige Külli Sulg. Seejärel sai sõna Peterburi Eesti Kultuuriseltsi liige Veronika Mahtina. Tema toimetab Peterburi eestlaste ajalehte, 1908. aastal asutatud ning 1999. aastast taasilmuvat Peterburi Teatajat. Ta avas raamatukogus kohalike eestlaste kunstinäituse (maalid, käsitöö) ja tutvustas lühidalt kunstnikke.

Sissejuhatava ettekande „Eesti keeleolu olulisi sündmusi AD 2008” pidas Haridus- ja Teadusministeeriumi keeleosakonna nõunik Tõnu Tender. Ta tutvustas Wiedemanni keeleauhinna saamislugu, Väike-Maarjas 16.–17. aprillil peetud rahvusvahelist konverentsi „Emakeelne Eesti, emakeelne Euroopa”, legendi kunagi peetud keelte iludusvõistlusest, minister Tõnis Lukase algatatud keeletalguid ning Eesti keele oskustasemete kirjeldamist Euroopa Nõukogu keeleõppe raamdokumendis esitatud tasemete järgi.

Järgnes Keeleinspektsiooni peadirektori Ilmar Tomuski ettekanne „Põhiprobleemidest Eesti keelepoliitikas”. Esinejat tegi murelikuks Eesti vene õppekeelega koolide õpetajate vilets eesti keele oskus, nii et paljud koolilõpetajad ei oska eesti keelt, kuigi eksam on sooritatud. Samal ajal on probleemiks ka eestlaste keelehoiakute muutumine. Kui taasiseseisvumise järel püüti lahti saada vene keele mõjust, siis nüüdseks on suurenenud inglise keele surve. Nii teaduse ja kõrghariduse valdkonnas kui ka ettevõtluses on tõusnud inglise keele osakaal, selle vastu ei võidelda, seda pigem soositakse. Keelehoiakute muutumisest annab märku ka avaliku ruumi võõrkeelestumine, näiteks arvukad ingliskeelsed ärinimed ja reklaamid ning kummalised isikunimed, millel eesti keele ja kultuuriga mingit pistmist ei ole.

Anu-Reet Hausenberg (TLÜ) kõneles teemal „Eesti keele juured ja viljad”. Sõnavõttus oli kõneks läänemeresoomlaste, sh eesti keele kujunemise kaks hüpoteesi: nn keelepüü ja kontaktiteooria. Keelehuviliste tähelepanu on äratanud hüpoteeside ilmne vastuolu: kas läänemeresoomse keeled on kujunenud ühest algkeelest eristumise teel või erinevate lähtekeelte segunemise, seega keelekontaktide tulemusel. Küsimärke sisaldavad mõlemad hüpoteesid ning aastatuhandete tagant polegi lihtne üles leida vaieldamatut tõde. Ettekan-

des jäi kõlama seisukoht, et eesti keele kujunemisel on arukas arvestada mõlemat, nii hõimukeelte eristumist kui ka väga ammuseid keelekontakte.

Tartu Ülikooli keeltekeskuse juhataja Ilona Trageli ettekanne „Uusi vaatenurki keeleuurimises” tutvustas eesti keele uurimisel kasutatavaid uuemaid keeleteooriaid. Ta esitas näitena kognitiivse keeleteaduse, milles keelt vaadatakse inimese ühe kognitiivse võimena. I. Tragel tutvustas kuulajatele koos Ann Veismanniga tehtud eesti keele ühendverbide uurimuse tulemusi.

Sirje Mäearu (EKI) ettekanne „Keelenõuandest keeleabi” andis ülevaate EKI keelenõuande tööst. See kujutab endast praktilist tegevust korrektse eesti keele tagamisel. Keelenõuandlast saavad keeletarvitajad vajaduse korral abi kas telefoni, meili või kirja teel või kohale tulles. Pöördumiste hulga pidev kasv annab tunnistust keelenõuande vajalikkusest. Ülevaates oli juttu ka sellest, kes keelenõu küsivad ja kes seda annavad, samuti sellest, mida küsitakse.

Ettekanded kõlasid eesti keeles. Keelepäeva registreerimislehele pani end kirja 41 osalejat, kuid neid oli tegelikult rohkem, vähemalt 50.

Eestist viidi Peterburi Eesti Kultuuriseltsile, Peterburi Ülikoolile (kus õpetatakse u 150 keele seas ka eesti keelt, Eesti riik on Peterburi Ülikooli läheta-

nud ka eesti keele ja kultuuri lektori), kingituseks raamatuid ning keele- ja kultuuriteemalisi CD-sid. Need anti pidulikult üle keelepäeva lõpus.

20. aprillil viisid Eesti külalised koos Külli Sulega lilli Smolenski kalmistule akadeemik F. J. Wiedemanni mälestuskivi juurde.

Kevade viimane eesti keele päev toimus 24. aprillil Vilniuses Eesti suur-saatkonnas. Ettekandeid olid kuulama tulnud sealsed eestlased, suure osa kuulajaskonnast moodustas Vilniuse Ülikooli leedu filoloogia eesti eriharu üliõpilaste esimene lend, kes just tänavu diplomini jõudsid.

Emakeele Seltsi esindajatest kõneles Maire Raadik (EKI) teemal „Mida on uut eesti keele reeglites” ning Annika Hussar andis ülevaate viimaste aastate eesti nimemoest. Haridus- ja Teadusministeeriumi esindaja Andero Adamson rääkis eesti keele ja kultuuri akadeemilisest välisõppest. Keelepäev sai jätku ülevaatega uuemast eesti kirjandusest Mart Velskri (TÜ) esituses. Päeva lõpetuseks oli korraldatud kohtumine kirjanik Kerttu Rakkega.

Välismaal toimuvate keelepäevade korraldamist on rahaliselt toetanud haridus- ja teadusministeerium.

TÖNU TENDER,
ANNIKA HUSSAR

VII RAKENDUSLINGVISTIKA KEVADKONVERENTS

24.–25. aprillil 2008 korraldas Eesti Rakenduslingvistika Ühing Tallinnas konverentsi teemal „Keeleteaduse ainekud ja nende kasutamine”. Konverents keskendus korpusele kui andmekogule ning selle kasutusvõimalustele, rakendustele ning uurimise meetoditele. Toimus ka kaks keeleomandamise eri tahke käsitlevat töötuba.

Kahel päeval peeti konverentsi peateema raames kolm plenaarettekannet ja neljas sektsioonis 34 sektsiooniettekanne. Kahele päevale ulatunud sektsioon „Keelekogud” koondas korpuste tutvustusi, nende koostamismetoodika ja rakenduste kirjeldusi ning analüüse. Sektsiooni avas Einar Meister (TTÜ), kes andis ülevaate kõnekorpuste loomi-

se üldisest metoodikast ja käsitles salvestuste tehnilisi aspekte ning segmenteerimise ja märgendamise põhimõtteid. Hille Pajupuu, Rene Altrovi ja Kairi Tamuri (EKI) ettekandes kirjeldati eesti emotsionaalse kõne korpust, mis sisaldab tajukatsetega kontrollitud viha-, rõõmu- ja kurbuselauseid ning neutraalseid lauseid, ning analüüsiti korpuse loomisega seotud probleeme ja korpuse võimalusi. Lya Meister (TTÜ) tutvustas eesti keelt võõrkeelena kõnelevate inimeste kõnesalvestusi sisaldavat aktsendikorpust, mille üks ülesandeid on aktsendiga kõne tuvastamiseks sobivate akustiliste mudelite treenimine. Tiit Hennoste, Olga Gerassimenko, Riina Kasterpalu, Mare Koidu, Andriela Rääbise ja Krista Strandsoni (TÜ) ettekandes käsitleti TÜ eesti suulise keele korpuse ja eesti dialoogikorpuse alusel intelligentseid kasutajaliideseid, mis võimaldavad loomuliku inimkõne abil juurde pääseda mitmesugustele andmebaasidele. Samale suulise keele korpusele kirjaliku keele süntaksianalüsaatori kohandamise probleemistikku kirjeldati Kaili Müürisepa ja Helen Nigoli (TÜ) ettekandes. Leedu suulise kõne korpusest sai ülevaate Laura Kamandulytė ning Ineta Savickienė (Vytautas Magnuse Ülikool) ettekandest. Kadri Muischnek (TÜ) rääkis TÜ kirjaliku tänapäeva eesti keele kogudest ning nende kasutamismõistetest. Kairit Sirtsu ja Leo Vöhandu (TTÜ) ettekandes kirjeldati kasutaja – infotöötaja-andmeanalüütiku – vaadet korpustele ning analüüsiti TÜ kirjakeelekorpuses sisalduvat eesti silbisüsteemi uurimise seisukohalt.

Keeleainestiku kogumise metoodikat ja uusi tehnilisi võimalusi käsitles viis ettekannet. Selle teemaga haakus tihedalt Ulla Vanhatalo (Helsingi Ülikool) plenaarettekannet „Küsitlusest sõnavarauurimises”, milles selgitati üksikasjalikult küsitlusmeetodi rakendamise erinevaid järke ning konkreetseid toi-

minguid ning pöörati tähelepanu ka kaasnevatele riskidele ja meetodi kriitikal. Kristiina Praakli (TÜ) analüüsis intervjuud kui keeleainestiku kogumise meetodit. Tema, Ingrid Rummo ja Silvi Tenjese (TÜ) ühissetekandes kirjeldati, kuidas on suulise keeleainestiku kogumisel videokaamerat kasutatud, ning võrreldi videoainestikku muul viisil saadud ainekuga. Maria Frick (Helsingi Ülikool) vaatles Tartu soomlaste koodivahetust argivestluste ja elektroonilise kirjavahetuse põhjal. Silvi Tenjese ja Ingrid Rummo ühissetekandes analüüsiti videomaterjali abil suhtluse kommunikatiivseid strateegiaid. Einar Kraut (Eesti Rahvusringhääling) tutvustas ringhäälingu heli- ja videosalvestusi keelekirjeldusliku andmevarana.

Esimese konverentsipäeva lõpetasid paralleelsed sektsioonid „Tekstianalüüs” ja „Kõrvutatav lingvistika”. Esimeses analüüsis Karen Kuldnokk (TÜ, Kaitseväe Ühendatud Õppeasutus) pronkssõduriga seotud sündmuste ajakirjanduses kajastamist ning uuris, missuguste keeleliste valikute kaudu konstrueeriti pronkssõduridiskursus ja kuidas erinevaid osalisi representeeriti. Katrin Mandra (TÜ) ettekannet keskendus haldustekstide keelele. Piret Voolaid (EKM, TÜ) käsitles lühendite (humoorikaid) tõlgendusvõimalusi. Kõrvutava lingvistika sektsioonis võrreldi niisuguste keelenähtuste nagu hulgasõnade (Jüratė Ruzaitė, Vytautas Magnuse Ülikool), värvingupartiklite (Janika Kärk, TLÜ) ja kohanimedega (Oksana Palikova ja Katrin Karu, TÜ) esinemist eri keeltes.

Teist päeva lõpetavas sektsioonis „Leksikograafia” kõneldi sõnaraamatust andmekoguna. Enn Veldi (TÜ) keskendus proportsioonidele ja pööratavusele Silveti inglise-eesti sõnaraamatu märkimisväärsete ajaliste vahedega ilmunud neljas väljaandes. Silvi Vare (TLÜ) andis ülevaate lõpetamisel ole-

vast eesti keele sõnaperede sõnaraamatu elektroonilisest variandist, milles peegeldub eesti keele sõnamoodustuse astmeline iseloom ning sõnadevaheline moodustussuhete võrgustik.

Tööpaja „Teise keele omandamine ja keeleoskuse mõõtmine” juhatas sisse Florencia Franceschina (Lancasteri Ülikool, Suurbritannia ja Jyväskylä Ülikool) plenaartekanne, milles tutvustati keeleoskustasemete sisu selgitava Soome projekti esimesi tulemusi ning nende aluseks olevat kuuele keeleoskustasemele vastavat õppijakeelekorpusi.

Pille Esilon (TLÜ) analüüsis, kuidas kasutada olemasolevaid eesti keeletehnoloogilisi ressursse võrdlusmaterjalina eesti vahekeele korpusesse koondatud õppijakeele uurimisel. Annekatrin Kaivapalu (TLÜ) vaatles eesti ja soome vahekeele korpusi esialgse ainestiku põhjal õppijakeele universaalide korpuspõhise uurimise võimalusi lähtekeele mõjul. Anastassia Šmõreitšik (TLÜ) andis ülevaate eesti vahekeele korpusi grammatiliste käänete veataksnoomiast ning korpusi märgendajate loomulikest valikutest objektikäände puhul.

Läti keele kui teise keele kirjalike tööde veaanalüüsi tulemustest kõneldi Ineta Savickienė ja Laura Čubajevaitė (Vytautas Magnuse Ülikool) ettekandes. Ingrid Krall (TLÜ) käsitles erialase eesti keele omandamise ja hindamise probleeme tegeliku olukorra, ootuste ja keeleoskustasemete taustal. Thomas Schmit ja Eva Birzniece (Pro Futuro, Läti) stendiettekandes tutvustati rahvusvaheliste PIRLS-i ja PISA lugemistestide Läti tulemusi ning nende rakendamise võimalusi keeleõppe eri tasanditel, võttes aluseks Rahvusvahelise Lugemisassotsiatsiooni soovitusi.

I. Savickienė ja L. Čubajevaitė teine ettekanne lähenes keeleomandamisele keelevälisest aspektist: Kaunase 8–10-

aastaste õpilaste seas läbiviidud küsitlus näitlikustas laiema kultuurilise ja lingvistilise konteksti mõju läti keelele kui teise keele omandamisele.

Teise keele omandamise tööpaja sidus konverentsi peateemaga Jarmo Harri Jantuneni (Oulu Ülikool) plenaartekanne „Pimekohtingul andmestikuga”, mis põhjendas õppijakeele uurimise andmepõhist analüüsimeetodit, pakkudes uue, n-ö eeldustevaba vaatenurga, ning vastandas selle korpuspõhisele analüüsile, mis lähtub põhimõttest „saad, mida küsid”.

Lastekeele tööpajas „Esimese keele omandamine keeleteadlaste, psühholoogide ja kõneterapeutide vaatevinklist” esinenud uurijate huvi keskmel sel aastal nii eesti, soome, läti, leedu kui ka saami keele omandamine.

Lingvistika, psühholoogia ja logopeedia huvi ühisosale ehk normikohase keelelise arengu problemaatikale oli keskendunud mitu ettekannet: J. Ruzaitė ja Ingrida Balčiūnienė ettekandes vaadeldi hulgasõnade semantika omandamisega seonduvat katsetulemuste põhjal, mis saadi 5–6-aastaste leedu laste testimisel. Renate Pajusalu, Reeli Torn-Leesiku, Mihkel Trumani ja Maigi Vija (TÜ) ettekanne keskendus eesti keele tegumoekategooria omandamist selgitava eksperimendi tulemustele. Reili Argus (TLÜ) kõneles eesti keele aspektilisuse omandamisest, uurimise tarbeks ettevalmistatud katsest, selle ülesehitusega seotud probleemidest ning esmastest tulemustest. I. Savickienė tutvustas eksperimendi, millega selgitati, kuivõrd vastab leedu keele näitel tõele väide, et lapsed seostavad uusi sõnavorme (nt deminutiivsufiksiga vorme) esmalt ainult nende jaoks uute objektidega.

Eva Birzniece ja Thomas Schmiti ettekande keskpunktis oli düsleksia diagnoosimisega seonduv Lätis. Margit Aidi ja Marika Padriku (TÜ) ettekandes vaadeldi lähemalt TÜ eripedagoogika

osakonnas välja töötatud laste kõne uurimise testi 5–6-aastaste laste süntaktiliste oskuste hindamiseks.

Tööpaja teine, kitsam huvikese seos- tus konverentsi üldteema, andmekogu- de ning keelelise ainestiku analüüsi- meetoditega. Johanna Ijase (Sámi Uni- versity College, Norra ja Oulu Ülikool) ettekandes vaadeldi ühe saami keelt omandava lapse vormimoodustuse arengut. Lea Nieminen (Jyväskylä Ülikool) tutvustas süntaktilise arengu mõõte- vahendeid. Helka Riionheimo (Joensuu Ülikool) vaatles, kuidas rakendatakse välimeetodit lastekeeleanndmete kogu- misel. Krista Kerge (TLÜ), Hille Paju- puu (EKI) ja Pilvi Alpi (Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus) ettekanne

käsitles kõrgtaseme eesti keele eksami edukalt sooritanud kohalike venelaste ja eesti keelt emakeelena rääkivate kõrgharidusega mittefiloloogide sõna- vara rikkuse mõõtmist.

Hoolimata ettekannetes vaadeldud eri keeltest, väga erinevatest andme- kogumisviisidest, analüüsimeetoditest ja isegi uurimuste eesmärkidest, jõuti ühise tõdemuseni, et keeleomandamis- protsessist üldpildi saamiseks on parim viis kasutada mitmesuguseid eri uuri- mismetodeid.

MARIA-MAREN SEPPER,
REILI ARGUS

RAHVUSVAHELINE KEELERESSURSSIDE KONVERENTS

Mitu Tallinna ja Tartu keeletehnoloogi osales rahvusvahelisel konverentsil LREC-2008¹ (Language Resources and Evaluation Conference), mis toimus 28.–30. mail iidises Maroko linnas Mar- rakechis. Konverents leidis aset Maroko kuninga Mohammed VI patronaazi all.

Seda konverentside sarja korraldab ELRA² (European Language Resources Association), mis loodi 1995. aastal eesmärgiga koguda ja levitada keele- ressursse: keeleandmete kogusid ja keele automaattöötuse tarkvara. Esi- mese konverentsini jõuti 1998. aastal ja see toimus Granadas. Sestpeale on LREC-i korraldatud igal paaris aastal, käesolev oli sarja kuues ja toimus esmakordselt väljaspool Euroopat. Tegu on selle valdkonna ühe olulisema kon- verentsiga, mida näitab ka osalejate ülisuur arv, 1111.

Konverentsi programmikomitee, mi- da juhtis Pisa Arvutilingvistika Insti-

tuudi direktor Nicoletta Calzolari, pidi tegema valiku enam kui 900 saadetud artikli hulgast. Kokku peeti 645 ette- kannet.

Konverentsil tutvustati innovatiiv- seid keele automaattöötuse meetodeid, samuti erinevate keelte jaoks loodud ressursse, uusi suundi, suuri projekte ja initsiatiive. Üldtunnustatud on keele- ressurside oluline roll keeletehnoloog- ias. Just keeleressursside teeneks pee- takse seda, et keeletehnoloogia on saa- vutanud küpsuse ja rakendusteks vajaliku tõrkekindluse.

Keeletöötuses domineerivad andme- põhised meetodid. Teemade mitmekesi- sus võimaldas kuulajatel saada hea ülevaate valdkonna arengutest ja aitas kaasa uute ideede sünnile.

Põhiteemad olid järgmised.

– Semantika, teadmus, ontoloogiad, sisu analüüsimine erinevast vaatenur- gast, alates esitamisest ja annoteerimi- sest ja lõpetades hankimisega, ruumilis- ajalisesest infost viitamiseni ja diskursu-

¹ <http://www.lrec-conf.org/lrec2008/>

² <http://www.elra.info/>

sest kuni emotsioonide, tunnete ja arvamusteni.

– Kõrvuti semantikaga pälvisid tähelepanu ka süntaktiliselt annoteeritud keeleressursid.

– Peale keeleressurssidega seotud tööriistade ja süsteemide oli hästi esindatud info ekstraheerimine, nimega üksuste tuvastamine, dokumentide liigitamine, küsimustele vastamine ja sisukokkuvõtete koostamine.

– Kõne valdkonnas käsitleti raadiouudiste töötlust, kõneleja tuvastamist, kõnesünteesi, kõnetuvastust, dialoogi, erinevate keelte jaoks loodud kõnekorpuse, aga ka tunnete ja emotsioonidega seotud teemasid.

– Multimodaalsus ja multimeediумid videotöötlustest kuni viipekeeleni, suhtlus ja dialoog multimodaalses keskkonnas, emotsioonid.

– Mitu ettekannet oli pühendatud suurtele infrastruktuuridele, arhitektuuridele, suurtele projektidele, standardiseerimisele.

– Palju ettekandeid käsitles leksikone, korpuse ja nendega manipuleerimise erinevaid tööriistu.

– Süsteemide (nii kirjaliku kui ka suulise keele) evalveerimine ja ressurside valideerimine, evalveerimismetodid.

– Palju ettekandeid oli multimodaalsetest ressursidest ja süsteemidest, masintõlke rakendustest, samuti keelevariantidest.

– Tähtsal kohal olid terminoloogia probleemid, kõige enam oli esindatud biomeditsiini terminoloogia.

Suulise ettekandega esinesid koos Mark Fidel ja Heiki-Jaan Kaalep (paralleelkorpuste töötlemise eksperimentidest), stendiettekanded olid Einar Meistril koos Jaak Viloga (eesti keeletehnoloogia arendamisest) ning Mare Koidul koos Tiit Hennoste, Olga Gerasimenko, Riina Kasterpalu, Andriela

Räabise ja Krista Strandsoniga (suulise eesti keele korpustest kui intelligentsete kasutajaliideste loomise ressursist).

Alates 2004. aastast antakse välja ELRA asutaja ja esimese presidendi Antonio Zampolli (1937–2003) mälestuseks loodud preemiat, millega tunnustatakse silmapaistvat panust keeletehnoloogias. 2008. aastal pälvis preemia Sheffieldi Ülikooli professor Yorick Wilks, kes konverentsi avaistungil esines kokkuvõtliku ettekandega oma 45-aastasest keeletehnoloogiaalasest tegevusest.

Kaks kutsutud ettekannet käsitles veebi semantika lähtena (Ricardo Baeza-Yates, firma Yahoo) ning valetamise avastamist kõnes (Julia Hirschberg, Columbia Ülikool).

Konverentsile eelnesid õpi- ja töötoad 26.–27. mail ning järgnesid töötoad 31. mail ja 1. juunil. Ühe õpitubadest – „Mitteverbaalsed inforessursid konstruktiivse dialoogi juhtimiseks” – viis läbi Kristiina Jokinen, kes on TÜ intelligentsete kasutajaliideste külalisõppejõud.

Töötoas OntoLex 2008 esinesid koos Neeme Kahusk, Kadri Kerner ja Heili Orav (eesti keele ontoloogiast). Konverentsi eel toimus ka järjekordne Euroopa Liidu keeleressursside ja -tehnoloogia infrastruktuuri projekti CLARIN³ koosolek, kus Eestit esindas TÜ arvutiteaduse instituudi juhataja Tiit Roosmaa.

LREC-i konverentsi ja töötubade toimetised ilmusid elektroonilise väljaandena CD-l ja need on kavas kättesaadavaks teha ka veebis.

MARE KOIT

³ <http://www.clarin.eu/>

KOGNITIIVSE KEELETEADUSE KONVERENTS

Tartu Ülikoolis toimus 29. maist 1. juunini rahvusvaheline keeleteaduse konverents „Kognitiivsed ja funktsionaalsed vaatepunktid keele dünaamikale”. Tegemist oli siiani suurejoonelisima Eestis toimunud lingvistikakonverentsiga, mis paistis silma oma laiahaardelisuse poolest. Sellel osales 163 keeleteadlast 27 riigist.

Konverentsi plenaristideks olid Sakasamaalt Leipzigi Max Plancki Instituudi professor Martin Haspelmath, Suurbritannia Sheffieldi Ülikooli professor Ewa Dąbrowska, Saksamaa Kölni Ülikooli emeriitprofessor Bernd Heine ja USA San Diego California Ülikooli emeriitprofessor Ronald Langacker.

Neli päeva väldanud konverentsil toimus peale üldsessioonide ka viis teemasessiooni: „Funktsionaalseid käsitlusi vähemuuritud uurali keelte kohta”, „Keeledünaamika uurimine suurte tüpoloogiliste ja leksikaalsete andmekogude abil”, „Kõneviisi ja modaalsus uurali keeltes”, „Sünonüümia ja polüseemia uurimine empiiriliste vahenditega” ning „Semantilised rollid ja argumendi markeerimine”.

Vähem uuritud uurali keelte teemasessiooni korraldajad olid Florian Siegl (Tartu Ülikool) ja Michael Riessler (Humboldti Ülikool). Sessiooni eesmärgiks oli läheneda saami, läänemeresoome, obi-ugri ja samojeedi keeltele sünkroonilisest vaatenurgast ning tutvustada välitööde käigus kogutud materjali väiksemat tähelepanu leidnud teemade kohta.

Teemasessiooni, mis käsitles keeledünaamika uurimist suurte andmekogude abil, organiseerisid Valeri Solovjov (Kaasani Riiklik Ülikool) ja Søren Wichmann (Max Plancki Evolutsioonilise Antropoloogia Instituut, Leideni Ülikool). Selle sessiooniga taheti koondada keeleteadlasi, kes on seotud mahukate andmebaaside loomise ja analüüsimise-

ga või on kasutanud arvutisimulatsioone keeledünaamika uurimisel.

Teemasessiooni „Kõneviisi ja modaalsus uurali keeltes” eestvedajad olid Iriina Nikolaeva (Londoni Ülikool) ja Anne Tamm (Firenze Ülikool, EKI). Kõneviisi ja modaalsust käsitleti sünkroonilisest ning diakroonilisest aspektist ning lähtuti nii deskriptiivsest kui ka teoreetilise vaatepunktist.

Sünonüümiaid ja polüseemiaid käsitletud teemasessiooni organiseerisid Dylan Glynn (Leuveni Katoliiklik Ülikool) ja Justyna Robinson (Sheffieldi Ülikool). Peamiseks eesmärgiks oli koondada kasutuspõhisele metodoloogiale tuginevaid polüseemia- ja sünonüümiateemalisi uurimusi ning selles valdkonnas tegutsevaid keeleteadlasi.

Teemasessiooni „Semantilised rollid ja argumendi markeerimine” juhtisid Seppo Kittilä (Helsingi Ülikool) ja Fernando Zúñiga (Zürichi Ülikool). Selle sessiooni raames peetud ettekannetes vaadeldi erinevate keelte põhjal semantilisi rolle ja argumendi markeerimist.

Konverentsi ühe osana toimus Slaavi Kognitiivse Lingvistika Konverents, mille korraldas Slaavi Kognitiivse Keeleteaduse Assotsiatsioon. Seda üritust võib vaadelda ka omaette teemasessioonina.

Plenaarettekanded peeti ülikooli aulas. Konverentsi avakõneleja oli M. Haspelmath ettekandega „Miks on keeletüpoloogia võimalik?”. Et keelte süsteemid on erinevad, ei saa võrdsustada erinevates keeltes avalduvaid kategooriaid. Keeletüpoloogia on Haspelmathi sõnul võimalik, juhul kui keeli ei võrrelda neis esinevate kategooriate, vaid hoopis võrreldavate mõistete põhjal. Need põhinevad universaalsetel tähendustel ning on defineeritavad nii, et kehtivad kõigi keelte puhul ega sea piiranguid keelte individuaalsetele erinevustele.

Ewa Dąbrowska vaatles ettekandes „Erinevad kõnelejad, erinevad grammatikad: keeleliste teadmiste individuaalsed erinevused” kõnelejate mentaalsete grammatikate erinevusi. Tuginedes mitmele uurimusele, väitis ta – vastupidiselt uurijate seas üldlevinud arvumusele –, et kõnelejate grammatikad võivad üksteisest mõnel määral erineda. Need erinevused ei ole seotud mälu-mahu, testi tegemise oskuste ega koostöövalmidusega, vaid pigem haridusega. Kõrgema haridusega keeleteadajad valdavad üldisemaid reegleid, see tuleneb tõenäoliselt nende suuremast kokkupuutest erinevate tekstidega. Selmet uurida, kuidas erineva sisendi saanud kõnelejad omandavad lõpuks siiski samasugused grammatikareeglid, tuleks uurida, kuidas keeleteadajate erinevad grammatikad on seotud indiviidi keelelise kogemuse ja võimetega ning kognitiivse stiiliga või nende kolme faktori koosmõjuga.

Bernd Heine arutles ettekandes „Keele ehituse seletamise viise: abiverbide tekkimine” selle üle, missuguseid seletusi keeleteadlased erinevatele keelelistele nähtustele pakuvad. Ta tõi välja asjaolu, et keele sünkroonilise ehituse seletamisel on vältimatu arvestada diakroonilist aspekti. Ainult nii saab vastuse küsimustele, miks on keele struktuur selline, nagu ta on, kuidas saab emakeelekõneleja keeleteadmisi kõige paremini kirjeldada ning milline kognitiivne võime on kõneleja keeleteadmiste ja ta keeletarvituse aluseks.

KONVERENTS „SÜGISBALL”

Eesti Kirjanike Liidu ja Eesti Kirjandusmuuseumi kultuuri- ja kirjandusteooria töörühma korraldusel leidis 9. juunil aset konverents, kus kõneldi Mati Undi „Sügisballi” teemadel.

Avaettekande pidas Kalev Kesküla, kes rääkis oma koostatavast Mati Undi

Ronald W. Langacker analüüsis ettekandes „Funktsionaalne lähenemine inglise abiverbile” inglise abitegusõna käitumist erinevates keelelistes kontekstides. Ta vaatles abiverbe nende semantilistest funktsioonidest lähtuvalt ning rõhutas abiverbide käitumise süsteemust ja funktsionaalset motiveeritust.

R. W. Langacker jäi Tartusse kauemaks, et pidada ülikoolis mõne päeva jooksul veel loenguid inglise keele olevikust ning rinnastuse problemaatikast. Konverentsijärgselt pidas loenguid ka Denis Creissels (Lyoni Ülikool), teemaks impersonaaltarindite tüpoloogia.

Konverents andis väiksemate ja vähem uuritud keelte uurijaile võimaluse kokku saada kognitiivse ja funktsionaalse keeleteaduse tippudega, nii vanema põlvkonna esindajatega (B. Heine, R. W. Langacker) kui ka noorema põlvkonna juhtivate lingvistidega (E. Dąbrowska, M. Haspelmath). Ühtlasi oli tippkeeleteadlaste kohalolu suureks tunnustuseks eesti lingvistidele. Samuti näitas osavõtjate suur arv, et Tartu võib olla piisavalt atraktiivne, et kohale meelitada keeleteaduse uurijaid maailma eri paigust.

Konverentsi korraldasid Tartu Ülikooli keeleteaduse ja keeletehnoloogia doktorikool, Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituut ning Eesti Kognitiivse Keeleteaduse Ühing.

ANNI JÜRINE, MERVİ KALMUS,
MIINA NORVIK,
ANNIKA VALDMETS

mälestusteraamatust. Ettekande pealkirja „Sügisball” – pääsemine külaelu idiotismist” soovitas esineja ümber nimetada „Külaelu roppusest päikeselinnaks”. M. Unt püüdis kogu elu lahti saada maapoisi taagast. Ka tema teoste tegelasi, kaasa arvatud „Sügisballi”

omi, ühendab urbanism, teadmine, et nad elavad moodsas linnajaos. Undi loodud Mustamäel on lausa kosmiline mõõde, see on osa globaalsest maailmast. Elukutseline modernist Unt eelistab Mustamäed Vooremaale, kust ta pärit on. Mati Undi element oli linn, mitte metsaküla. Linnas sõlmusid inimsaatused, maal ei juhtunud midagi, kostis ainult hundi ulg (vt Looming 2008, nr 9, lk 1414–1418).

Luule Epner vaatles oma ettekandes „Unt ja Brecht. Võõritused „Sügisballis”” Mati Undi teost Bertolt Brechti eepilise teatri teooriast lähtuva lugemisstrateegiaga. Selle teooria põhimõiste on võõritus (sks *Verfremdung*): tavalised asjad tõstetakse välja endastmõistetavuse atmosfäärist. Võõritustehnika takistab täielikku sisseelamist. Võõritusefekt lükkab vaataja välja teose maailmast, millesse ta on sisse elanud. Unt võõritab keskkonda (s.t uut linnaosa). Igapäevastele asjadele vaadatakse kas väga kaugelt või väga lähedalt, tavanähtusi võõritatakse lapse ja võõramaalase pilgu läbi, lisaks vaade inimesele kui bioloogilisele liigile populatsiooniökoloogia vaatepunktist.

Epp Annus („Unt fenomenoloogilises ruumis”) püstitas küsimuse, kuidas mõista linnaruumi. Ta lähtus Martin Heideggeri ja norra arhitektuuriajaloolase Christian Norberg-Schulzi teooriatest. Heidegger on määratlenud inimese olemasolu maa peal olemas olemisega, s.o asuandev elu: rahu, mõistev koosolu ümbritsevaga, ümbritsevale asu andmine. Norberg-Schulzi järgi tähendab elamine mingisse kohta kuulumist. Elukoha kaudu pühendatakse mingile maailmas olemise/elamise viisile. „Sügisball” on lugu inimlikust üksindusest. See ei loo linnaruumi positiivsel viisil. E. Annus järeldas, et Mustamäe ei andnud M. Undile asu, sellepärast ta kirjutas ki „Sügisballi” (vt Looming 2008, nr 9, lk 1405–1413).

Andres Kurg kõneles Mati Undi teosest 1970. aastate kriitilise arhitektuuripraktika taustal. M. Undi Mustamäe kodu on eesti kunstiga seotud kahel moel: ajakirjas Kunst ja Kodu avaldati fotod tema uuest 3-toalisest korterist ja Andres Toltsil oli maal „Vaade Mati Undi aknast”. Kolm kuud enne „Sügisballi” ilmumist toimus Teaduste Akadeemia raamatukogu fuajees arhitektuurinäitus, mille kohta avaldatud arvustuses nentis M. Unt, et arhitektide ülesanne on nüüdislinna inimlikustada, psühholoogiseerida lootuses, et linnadesse on tulemas uus vaim. „Sügisball” oli katse toime tulla modernse ihalusega ja teiselt poolt kriitikaga. Mustamäe kriitika saab hoo sisse 1970. aastate algul.

Ivo Heinloo tutvustas „Sügisballi” kaht retseptiooni: jooksvat kriitikat ja lugejakirju. Viimaste kohta sai ta materjali Mall Jõelt, kes töötas toona Sirbi ja Vasara kirjandustoimetajana. Esineja lähtus Umberto Eco retseptiooniteooriast, mille järgi on olemas semiootilised ja semantilised lugejad. Teine liigendus on: mudellugeja ja -autor. Autor kirjutab teost, mõeldes mudellugejale. Empiiriline lugeja loob ettekujutuse mudelautorist. Mati Unt ei vastanud võimu ettekujutusele mudelautorist. Nimetatud Mati Undi teosele kirjutati 8 arvustust, mis olid üldiselt kiitvad. Lugejakirjades samastuti kõigi lugejatega, leiti, et uuslinna probleeme on kujutatud utreeritult, mis võib halvasti mõjuda noorsoole.

Elupõlise mustamäelase Piret Viirese ettekanne kandis pealkirja „Mustamäe kolmkümmend aastat hiljem”. Paar aastat tagasi ilmunud artiklis on P. Viires väitnud, et Mustamäe on muutunud oma algidee paroodiaiks, aga praeguse Mustamäe puhul väitis ta, et midagi on teisenemas. Mustamäele on tekkimas uus lootus, see linnaosa on end liigutamas. Alles nüüd on oma täpse sisu saamas Le Corbusier’ idee sel-

lest, et mikrorajoonis peab olema võimalik toime tulla kõigi eluliselt vajalike toimingutega. P. Viires tõi ka välja „Sügisballi” lähilugemisel silma hakanud detaile, nagu autod (juttu oli ainult taksodest), ööhääled, restoran, prügi. Kõige olulisema erinevusena „Sügisballi”-aegse ja praeguse Mustamäe vahel märkis ta lukke: lukustatud on kõik sissekäigud ja prügimajad. Pooled M. Undi kujutatud intriigidest jääksid tänapäeval ära, sest võõrad ei pääseks lukustatud trepikodadesse.

Mari Laaniste ja Leena Torim alustasid oma kaksikettekannet „Võõrandumine modernistlikus paneellinnas: Lasnamäe filmis „Sügisballi””, peatudes sotsiaalse võõrandumise teemal. Modernistlikke paneellinnu peetakse XX sajandi suurimaks ebaõnnestumiseks just sotsiaalses plaanis. Laitmatult toimivat linna pole suudetud kuskil ehitada: puudu on jäänud inimlik faktor. Filmis „Sügisballi” toimub tegevus Lasnamäel. See on visuaalselt põnev keskkond: eaturvaline ruum, millest õhku ainelist viletsust, linnamaastikud vahelduvad tühermaaga. Film produtseerib meeleheidet, majadevahelises ruumis valitseb anarhia.

Virve Sarapik („Sügis uuslinnas”) leidis, et pärast filmi pole Mati Undi raamat enam päris see, mis ta oli enne. Filmis on Lasnamäe kui kõigi uuslinnade koondkuju, filmi tegelaste elus on see aga juhuslik kokkusattumus. Raamatu kuus tegelast on seotud kuue ühise ajahetkega, mida määravad erinevad ilmastikunähtused. Filmis sügis on muutumatu. Esineja tõi näiteid M. Undi teosest, kõrvutades neid filmis nähtuga (akna, ukse kujund jmt).

Jan Kaus („Lasnamäe metamorfoosid”) lähtus oma arutluses töigast, et režissöör Veiko Õunpuu pole oma filmis mitte Undi raamatust lähtunud, vaid sellest tõukunud. Samad on ainult tegelaste nimed, kuid toimunud on nihe: tegevus on viidud Lasnamäele. Raamatu-Mustamäe ja filmi-Lasnamäe on eri maailmad. Kui Unt suhtus oma tegelastesse irooniaga, siis Õunpuu tegelaste veidrustel puudub sügavus. Siiski leidis J. Kaus, et XXI sajandi Õunpuu on lootusrikkam kui 1970. aastate Mati Unt.

Konverentsi ettekannetest on kavas üllitada kogumik.

TIINA HALLIK

TEINE ARHIIVINDUSLIK SUVEKOOL „EESTLASTE KULTUURIPÄRAND VÕÖRSIL”

Järjekordne arhiivinduslik suvekool „Eestlaste kultuuripärand võörsil” toimus Käsmus 17.–22. juunini MTÜ Baltic Heritage Networki väliseesti arhiivide töörühma korraldusel. Suvekooli läbiviimist toetas selgi aastal Haridus- ja Teadusministeeriumi rahvuskaaslaste programm.

Suvekool oli mõeldud võörsil elavatele eestlastele, kes tegelevad Eesti diasporaa kultuuripärandi kogumise ja säilitamisega. Suvekooli oodati nii välis-

eesti arhiivides töötavaid vabatahtlikke kui ka teisi kultuuripärandi kogumisest ja säilitamisest huvitatud Eesti kogukondade liikmeid, olgu idast või läänest. Sel aastal võttis suvekoolist osa veidi üle 50 inimese üheksast riigist (Ameerika Ühendriigid, Austraalia, Kanada, Läti, Rootsi, Saksamaa, Suurbritannia, Venemaa, Eesti). Esindatud olid Eesti Arhiiv Ühendriikides, Eesti Arhiiv Austraalias, Tartu College'i arhiiv ja raamatukogu (Toronto), Rootsi

Eestlaste Liit, Kölni Eesti Rahvuskoondis, Karjala Kultuurikeskus, Karjala Rahvuslik Arhiiv, Immigratsiooni Ajaloo Uurimise Keskus (Minnesota), Kanada Eesti Kultuuripärandi Klubi, New Yorgi Eesti Maja ja Peterburi Eesti Kultuuriselts.

Suvekooli kuue päeva sisse jagus nii tõsisist tööd kui ka aktiivset puhkust. Avapäev kulus kohalejõudmiseks ja kohanemiseks, põhiosa päevast sisustas emeriitprofessor Enn Tarveli juhtimisel toimunud ringsõit ümbruskonnas (Käsmu, Palmse, Sagadi, Vihula, Altja ja mööda rannateed Käsmu tagasi). Tõsisem töö algas kolmapäeval, 18. juunil. Kolm esimest tööpäeva olid temaatilised: kultuuripärandi digiteerimine; kultuuripärand ja õigusküsimused; elulugude kogumine ja uurimine. Teemad valiti vastavalt 2007. aasta suvekoolis osalenute soovidele. Suvekooli neljas päev oli planeeritud nn vaba foorumi põhimõttel, kus kõik soovijad võisid esineda sõnavõttude või ettekannetega.

Kultuuripärandi digiteerimisele pühendatud päeva 18. juunil alustas Koit Saarevet (Rahvusarhiiv) ettekandega „Skannimine ja digiteerimine lihtsate vahenditega”. Juba spetsiifilisemaid valdkondi tutvustasid Ivi Tomingas (Filmiarhiiv), kes rääkis fotokogude digiteerimisest, Maido Selgmäe (Eesti Rahva Muuseum), kes tutvustas filmikogude digiteerimisega seonduvat, ning Jaan Tamm (Eesti Kirjandusmuuseum), kes andis põhjaliku ülevaate helikogude digiteerimisest. Öhtul vaadati filmi „Noored kotkad”.

Järgnev päev oli pühendatud õigusküsimustele. Hanno Vares (Rahvusarhiiv) rääkis kultuuripärandist ja isikuandmete kaitsest ning Anne Kalvi (Tartu Ülikool) valgustas kultuuripärandi ja autoriõiguste kaitse küsimusi. Lisaks tutvustas Elizabeth Haven Hawley (Immigratsiooni Ajaloo Uurimise Keskus) kuulajatele ingliskeelses ettekandes õigusküsimusi USA arhiivides.

20. juunil jagasid oma teadmisi elulugude kogumise ja uurimise kohta Tiina Kirss (Tartu Ülikool), Rutt Hinrikus (Eesti Kirjandusmuuseum) ja Riina Reinvelt (Eesti Rahva Muuseum). T. Kirss kõneles elulugudest kui nn väikesest ajalooost ning Toronto eestlaste elulugude kogumisest. R. Hinrikus tegi ülevaate elulugude kogumisest Eestis ja Ühenduse Eesti Elulood tegevusest. R. Reinvelt rääkis väliseestlastega tehtud eluloolistest intervjuudest. Elulugude päeva lõpetas nostalgiline mälu-kildude õhtu, kus suvekoolis osalejad jagasid oma mälestusi teemadel „Minu esimene välisreis” ja „Minu esimene külaskäik Eestisse”.

Nn vaba foorumi päeval oli suvekoolilistel võimalus tutvustada enda tegevusi ja pidada aru tulevikukoostöö üle. Samuti toimus koolitus väliseesti arhiivide kodulehekülgede toimetajatele. Sõnavõttudega esinesid Piret Noorhani (Baltic Heritage Networkist), Jaak Viller (rahvuskaaslaste programmi tegevusest ja tulevikust), Anne Valmas (Tallinn Ülikooli Akadeemilise Raamatukogu väliseesti kirjanduse keskest), Aleksander Sünter (Eesti pärimusmuusika keskest), Anne-Ly Reima ja Kaja Kumer-Haukanõmm (konverentsist „Diasporaa roll Eesti iseseisvuse taastamisel”), Elena Usatševa (Karjala Vabariigi Rahvusarhiivist ja Eesti Seltsist Otšag). Tiina Tamman Inglismaalt tutvustas oma uurimistööd August Tormast. Tõlkija Rūta Karma Lätist luges läti kirjaniku Inga Abele novelli „Käsmu”, mis saanud inspiratsiooni kirjaniku Käsmu-muljetest. Esitleti A. Valmase koostatud uudistrükist „Väliseesti mälestusteraamatud. Kirjanduse nimestik”.

Suvekooli tujuküllasel lõpupeol loositi välja MTÜ BaltHerNeti toetuseks korraldatud õnneloo si võidud ning lauldi vanemaid ja uuemaid rahvalaule küll Veljo Tormise eestvedamisel, küll Aleksander Sünteri pillimängu saatel.

Õnneloosi peavõit, milleks oli tasuta osavõtt MTÜ Baltic Heritage Networki konverentsist suvel 2009, läks Maie Barrow'le, kes juhatab Eesti Arhiivi Austraalias.

Pühapäevastes lõpukõnedes võeti enne lahkumist kokku see, mida oli suvekooli kestel mõeldud ja tunnetatud. On oluline omavahel regulaarselt kohtuda, et saada uusi teadmisi, jagada kogemusi ja sõlmida kontakte edasise koostöö tugevdamiseks. Eesti kultuuri-

pärandi säilitamisele pühendunud mõistavad koostööst tekkiva sünergia ja edasiviiva jõu olulisust.

2009. aastal korraldab MTÜ Baltic Heritage Network suvekooli asemel rahvusvahelise konverentsi, mis toimub 7.–10. juulini Tartus ja on jätkuks 2006. aastal Tartus peetud välisbalti arhiivide konverentsile.

KARIN KIISK

LÜHIKROONIKA

- 2. oktoobril alustas Fenno-Ugria Hõimuklubi 2008. aasta sügishooaega. Uues kohas, Tallinna Vanalinna Hariduskollegiumi Gümnaasiumi ringauditooriumis sai kohtuda käesoleva aasta 28.–30. juunini Hantõ-Mansiiskis toimunud soome-ugri rahvaste V maailmakongressil osalejatega. Esinesid Mart Nutt (kongressi delegaat ja redaktsioonitoimkonna liige) ja Juku-Kalle Raid (vaatleja).

- 2. oktoobril toimus Akadeemilise Rahvaluule Seltsi ettekandekoosolek, millel kõneles Aado Lintrop. Ettekandes „Väike Tiibet, India pärl” tutvustas ta rohke pildimaterjali saatel Indias Jammu ja Kašmiiri osariigis asuva Ladakhi piirkonna inimesi, religiooni, kloostreid ja budistlikku sümboolikat.

- 3. oktoobril korraldas Eesti Kirjandusmuuseum koostöös Tallinna Ülikooliga rahvusvahelise konverentsi „Aino Kallas kõnetamas oma aega”. Tänavu 2. augustil möödus 130 aastat eesti ja soome kultuuriruumi kuuluva kirjaniku Aino Kallase sünnist. Aino Kallase elu ja tegevust käsitleti konverentsil kolmest vaatepunktist: Aino Kallase loomingu seotus XX sajandi alguse naiskümismusega, Aino Kallase elu ja loomingu seosed ning Aino Kallase roll kultuurivahendajana. Konverentsil esinesid

külalised Turu Ülikoolist ja Helsingi Ülikoolist, aga ka Eesti kirjandusuurijad Tiina Kirss ja Liina Lukas Tartu Ülikoolist, Leena Kurvet-Käosaar Tallinna Ülikoolist ning Rein Undusk ja Mirjam Hinrikus Underi ja Tuglase Kirjanduskeskusest.

- 13. oktoobril peeti Euroopa Komisjoni Eesti esinduse ja Eesti Keele Instituudi korraldusel EKI saalis seminar „Eurotekstide tõlkimine Eestis”. Avasõnad lausus Peeter Päll (EKI). Triin Randlane (Euroopa Komisjon) andis ülevaate Euroopa Komisjoni nõuetest välisõlgetele ja pakutavatest abivahenditest. Marek Dreving (Euroopa Parlament) tutvustas Euroopa Parlamendi tõlgete eripära, nõudeid tõlkijale ja abivahendeid. Eve Osa (Wiedemanni Tõlkebüroo) kõneles toimetaja ja eurokeele dilemmadest, Kerti Tergem (Eesti Kirjanduse Teabekeskus) eurotekstide tõlkimise köögipoolest. Katrin Kern (TÜ) analüüsis, kuidas eesti keele lause- ja sõnamoodustusreeglitest tõlkimisel tuge leida. Pärast ettekandeid jätkus tegevus töötubades.

- Hõimupäevadel toimusid 13.–19. oktoobril Tallinna Ülikoolis loengud udmurdi, komi, mokša, handi kirjandusest ja kultuurikontaktidest. Tallinna külastasid kirjanikud ja teadlased

Handi-, Komi-, Mari-, Mordva- ja Udmurdimaalt ning Prantsusmaalt ja Ungarist. 16. oktoobril korraldati ümarlaud „Kas Tallinn on soome-ugri linn? Aga Ižkar, Söktõvkar, Hantõ-Mansiisk jt?“, mida juhatasid Arvo Valton ja Mart Rannut.

- 17. oktoobril peeti Eesti Kirjandusmuuseumis ettekandeseminari „Vepslaste siitpoolt vaadates. Vanad teadmised ja uued küsimused“. Seminarile olid kokku tulnud Eesti uurijad, kelle side vepsa kultuuriga põhineb eelkõige välitööde käigus loodud elavatel kontaktidel. Eesmärgiks oli värskendada siinset vepsa kuvandit ning tuua tehtud uurimuste põhjal välja olulisemaid seiku ja uurimisküsimusi, millega oleks tarvis edasi tegelda. Tanel Moora andis ülevaate Vepsa asustusloost, Leiu Heapost kõneles vepslaste antropoloogiast ja selle uurimisest, Aleksei Petersoni ettekanne tutvustas vepslaste vanemat põllutööd (aletamist), Tiiu ja Enn Ernitsa ühisettekanne kandis pealkirja „1980. aastatel Vepsa radadel: pärimusmuusikast kaljutaideni“. Nimeuurija Marje Joalaid rääkis vepsa isikunimedest, Kristi Salve ettekanne oli teemal „Piibli tõlkimisel vajaliku terminoloogia loomisest vepsa keele näitel“. Taisto Raudalainen andis ülevaate välitöökogemustest aastatel 2005–2008 ja Madis Arukask ühe Kesk-Vepsa teadja maailmapildist. Ettekandepäeva lõpetas Eesti Kunstiakadeemia ekspeditsiooni tulemusel valminud dokumentaalfilm „Vepsa naised, mehed ja töö“.

- 21. oktoobril korraldasid Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakond, MTÜ Eesti Folkloori Instituut ja Eesti Põllumajandusmuuseum Ülenurmel rahvameditsiinalase rahvusvahelise konverentsi „Lood haigustest ja nende ravist“. Erinevates uurimustes on lääneliku inimese haigestumist käsitletud omalaadse normide rikkumisena: haigus on ebanormaalne seisund, kus raskesti haige inimene häbimärgistatakse

ja tõrjutakse normaalsest elust välja. Ühiskondlikul tasandil seab haigus ohtu tootlikkuse ja üldise heaolu, sest haiged inimesed kulutavad ühiskondlikke ressursse ega suuda teha tööd. Individuaalsel tasandil mõjutab haigus inimese sotsiaalset seisundit. Haigustest pajatavad lood ja lood sellest, kuidas haigusi ravitakse, võimaldavad erinevate individuaalsete ja ühiskondlike aspektide vaatlemist. Eelmainitud teemadel esinesid Mare Kõiva, Eve Annuk, Liina Paales, Marju Torp-Kõivupuu, Kristi Salve, Kaarina Rein, Mikk Sarv, Kristel Vilbaste jpt.

- 23. oktoobril peeti Eesti Kirjandusmuuseumis Oskar Kallase päeva, mille raames toimus XXII eesti raamatuteaduse konverents. Esinesid Liivi Aarma („Esimesed Tallinna kalendrid 16. sajandi lõpus ja 17. sajandi alguses“), Tiiu Reimo („Tallinna saksakeelsed kalendrid 17. ja 18. sajandil“), Kristi ja Vello Paatsi („Kalender eestlase ajaloolase maailmapildi kujundajana 19. sajandi algusest 1905. aastani“), Mait Talts („Kalendrikirjandus populaar-teadusliku kirjanduse eelkäijana“), Renata Sõukand („Ravimtaimed vanades kalendrites ja pärimuses“), Helle Maaslieb („Kalendrite digiteerimisest Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogus“), Riina Vainov („Eestikeelsed kalendrid 1900–1917“), Anne Ainz ja Leili Tenno („Eestikeelse kalendrikirjanduse ülevaade: 1918–1940“), Ülo Matjus („Kalendrid Eestis 1941–1944“). Vaadata sai näitust vanematest kalendritest.

- 24. oktoobril toimus Eesti Kirjanike Liidu, Lastekirjanduse Keskuse ja Tallinna Ülikooli korraldusel Kirjanike Liidu musta laega saalis Ellen Niidu 80. juubelisünnipäevale pühendatud pidulik konverents. Ettekanneteks said sõna Leelo Tungal („Nooremalik Ellen Niit“), Ele Süvalep („Tahtapuu ja tiritamm. Mõtteid Ellen Niidu luule kujundiloomest“), Mare Määrsepp („Laul

ja tants lasteluules”), Ave Mattheus („Ellen Niidu õnnelik laps(epõlv)”) ja Ilona Martson („Ellen Niit tõlkijana”). Juubilari luulet esitas Indrek Sarapuu. Konverentsi lõpetas Kirjanike Liidu esimehe Karl Martin Sinijärve tervitus.

- 24. oktoobril tähistati Tartu Ülikooli ajaloo muuseumis konverentsiga Õpetatud Eesti Seltsi tegevuse taastamise 20. aastapäeva, Herbert Ligi 80. sünniaastapäeva ja Georg Julius Schultz-Bertrami 200. sünniaastapäeva. Päev algas Õpetatud Eesti Seltsi endiste esimeeste Friedrich Robert Faehmanni, Harri Moora, Herbert Ligi, Jüri Linnuse haudade külastamisega Raadi kalmistul. Avaettekande „Õpetatud Eesti Selts viimasel 20 aastal” pidas Heiki Valk. Seejärel astusid üles Kersti Taal, Peeter Olesk, Keiu Rohtla, Ülle Tarkiainen, Ott Kurs, Aadu Must ja Tiit Rosenberg.

- 30. oktoobril leidis Eesti Kirjandusmuuseumi saalis aset Akadeemilise Rahvaluule Seltsi 2008. aasta kogumiskonverents „Teadlasena ja turistina”. Tutvustati folkloristide, etnoloogide ning teiste naaberriialade viimase aasta välitöid. Ettekanded käsitlesid lisaks ekspeditsiooniülevaadetele järgmisi küsimusi: Kas ja mille poolest sarnaneb kogumiskäik turisti külastusega – kogujate, informantide, külastatavate, turistide arvates? Milliseks on kujunenud kogujate kokkupuuted turistide,

suvitajate ja muude külastajatega kogumistöö käigus? Kuidas ja mille kohta sobib kasutamiseks väljend *teadusturism*? Kas sellel on hea/halvustav tähendus? Ettekannetes vaadati tagasi välitöödele Tverimaal, Vepsamaal, Komiimaal ja Siberis, aga ka Eestis toimunud ekspeditsioonidele. Sel aastal käidi uurijatena Rõuge ja Haanja turismitaludes, Lahemaa rahvuspargis, Sõrves, Prangli saarel jm.

- 30. oktoobrist 1. novembrini toimus Võru kultuurimajas Kannel rahvusvaheline konverents „Kirjandus/keel vähemuses”, korraldajateks Võru Instituut ja Tartu Ülikool. Seekordne konverents keskendus kirjanduse, keele ja ühiskonna seostele, eesmärgiks oli edendada Eesti ja naabermaade kirjandus- ja keeleteadlaste mõttevahetust ning populariseerida väikesi kirjandusi. Esinejaid oli Soomest (Oulust ja Joensuu), Norrast (Tromsøst), Venemaalt (Karjalast, Udmurdi-, Komi- ja Mariimaalt) ja Saksamaalt (Göttingenist). Eestist esinesid Kauksi Ülle, Tiia Allas, Igor Kotjuh, Enn Ernits.

- 31. oktoobril peeti Eesti Kirjandusmuuseumis Lehte Hainsalu 70. sünnipäevale pühendatud kõnekoosolek „Mineviku tulevik”. Luulet lugesid Tuuli Otsus ja Enn Lillemets. Ettekannetega esinesid Janika Kronberg, Lilian Kivi, Rein Järlik, Arne Merilai ja Naatan Haamer.